

Udvikling af fællesskabende praksisser i skole og fritid - samarbejde på tværs

I dette praksisforskningsprojekt arbejdes der med at (videre)udvikle *fællesskaber, undervisning og pædagogisk praksis*.

Et af formålene er at undersøge, hvordan man kan samarbejde om at (videre)udvikle *almenundervisningen og den daglige praksis i skole og fritid*, så der skabes deltagelsesmuligheder for alle børn og unge.

- På de enkelte skoler arbejdes der bl.a. med at videreudvikle og gentænke pædagogisk praksis, undervisning, form og organisering, og dermed udvikle mere fleksible og fællesskabende praksisser med deltagelsesmuligheder for alle.

Begrebet *fællesskabende praksisser* giver mulighed for at forstå undervisning og aktiviteter som noget, der kan samle, inddrage og engagere, hvor aktiviteten og/eller det faglige indhold bliver fællesskabsopbyggende og opleves som et fælles tredje; altså det man er sammen om.

Der tages afsæt i en forståelse af, at børns udvikling er knyttet til deres muligheder for at deltage i og bidrage til fællesskaber i et hverdagsliv på tværs af forskellige livssammenhænge.

Målet er at skabe viden på tværs af de forskellige kommunale opgaver, organiseringer og fagligheder. På skolerne arbejder lærere, pædagoger, vejledere, ressourcepersoner, ledere samt PPR og kommunens konsulenter med at udvikle nye samarbejdsformer og *fællesskabende praksisser* – med fokus på at undersøge, hvordan de med forskellige fagligheder får bedre mulighed for at bidrage til samarbejdet. Det kan konkret handle om at udvikle, tilrettelægge og afprøve forskellige *fællesskabende* aktiviteter, opgaver og læreprocesser, hvor børnene/de unge får mulighed for at deltage og bidrage på forskellige måder.

I skolen handler det ikke bare om at blive bedre til at undervisningsdifferentiere. Børnene er forskellige, har forskellige faglige niveauer, baggrunde, forudsætninger, interesser, behov og sociale muligheder, og der er i projektet fokus på, hvordan man kan udvikle pædagogisk praksis, så den *både* er fællesskabende, skaber tilhør og tager afsæt i, at alle børn/unge er forskellige. På skolerne kan der fx arbejdes med at tilrettelægge aktiviteter og fælles læreprocesser, som skaber *forskellige* deltagelsesmuligheder, hvor børnene samtidig får en oplevelse af, at de har noget meningsfuldt at bidrage med i aktiviteten/opgaveløsningen eller i klassefællesskabet. Det betyder, at der i projektet arbejdes med at udvikle og afprøve aktiviteter, opgaver og forløb, som *inddrager* og

samlers børnene og skaber en følelse af at høre til og have *værdi* for andre. Det betyder, at der både er fokus på at udvikle fællesskaber, organiseringer og den almen didaktiske og pædagogiske tænkning og tilgang – men også på hvordan lærere og pædagogers forståelser af børnene/de unge og deres eventuelle vanskeligheder kan have betydning for deres mulighedsrum.

- I projektet samarbejdes der om at udforske, hvordan undervisning, aktiviteter og læreprocesser kan tilrettelægges med blik for børnenes forskelligheder på fællesskabende måder - hvor børnenes forskelligheder gøres *produktive*, så de opleves som *ressourcer* i både aktiviteten/undervisningen og i den daglige pædagogiske praksis.

Når børn opleves som ’vanskelige at inkludere’ – eller når de selv oplever udfordringer i skolen (som bl.a. kan handle om faglige eller sociale vanskeligheder eller oplevelser af at være udenfor eller forkert i fællesskabet), så kan lærere og pædagoger ofte have brug for at trække på og indtænke ’specialviden’, både pædagogisk og didaktisk. For at få del i og målrette denne specialviden, kan det opleves som nødvendigt at få undersøgt, om barnet har nogle ’individuelle udfordringer’ eller ’særlige behov’, som skaber skolevanskelighederne. Derfor kaldes der ofte på PPR, når lærere og pædagoger oplever, at de har afprøvet alt, hvad der for dem synes muligt i den daglige praksis.

PPR presses i disse år af et stadigt stigende antal henvisninger samt en stigende efterspørgsel på udredninger af enkeltbørn, når der i skolen opstår mistanke om diagnoser eller ’særlige behov’, som ønskes undersøgt eller identificeret. Derfor bruger PPR meget tid og mange ressourcer på disse processer. I dette projekt undersøger vi, hvordan der kan udvikles nye samarbejdsformer, hvor PPR får bedre mulighed for proaktivt at understøtte lærere og pædagoger i at udvikle klassefællesskaberne og en fællesskabende undervisning og pædagogisk praksis - med det formål at skabe deltagelsesmuligheder for de børn, som er marginaliserede eller synes vanskelige at inkludere. Målet er at dette arbejde vil reducere behovet for undersøgelser og udredninger af enkeltbørn. ”

I forskningsprojektet vil vi derfor undersøge, hvordan man kan samarbejde om at udvikle den pædagogiske praksis, så behovet for udredninger og undersøgelser af enkeltbørn ikke opstår i samme grad.

- I forhold til de børn, som opleves som ’vanskelige at inkludere’, skal projektet skabe viden om, hvordan der kan udvikles nye samarbejdsformer og praksisser, hvor de forskellige voksne kan støtte hinanden i at forandre problemforståelser og skabe nye deltagelsesmuligheder i aktiviteterne/undervisningen og fællesskaberne; med et særligt blik for de børn, som befinder sig i marginaliserede positioner.

Konkret vil der på de enkelte skoler være mulighed for at arbejde med, hvordan man som lærer/pædagog kan skabe nye og flere deltagelsesmuligheder i skolens forskellige situationer og arenaer – fx i frikvarter, overgange, i forskellige undervisningsfag, hvor der er forskellige fysiske rammer, samt i tværfaglige aktiviteter, på hold eller i forløb på tværs af klasser eller årgang. Alle disse situationer er væsentlige at arbejde med pædagogisk, fordi udsatte positioner kan opstå eller produceres alle steder. På skolerne kan der eksempelvis arbejdes med at udforske potentialerne ved at arbejde med forskellige undervisningsformer, organiseringer eller læringsforståelser, som fx udvikling af mere praksisfaglige aktiviteter, udforskende læreprocesser eller elevinddragende tilgange. Der vil ligeledes være fokus på udforskning af og videreudvikling af nogle af de hyppigt brugte undervisningsformer som f.eks. dialogisk klasseundervisning og gruppearbejde. Forskning, der tager afsæt i et børneperspektiv, peger på, at børn i udsatte positioner kan opleve bekymringer, utilstrækkelighed eller forkerthed i helt almindelige undervisningssituationer.

- Så hvordan kan disse aktiviteter gøres fællesskabende, så ingen børn oplever at blive marginaliseret, komme i klemme eller være bekymrede for, om de slår til eller formår at deltage på socialt acceptable måder, når læreren fx stiller spørgsmål til klassen eller underviser "fra tavlen"?

En del af forskningsprojektet vil derfor handle om, hvordan man kan justere og videreudvikle den dialogiske klasseundervisning, så der skabes tilhør og oplevelser af at kunne bidrage med noget meningsfuldt - også for de børn, som har faglige vanskeligheder eller oplever at være socialt marginaliserede.

- Hvordan kan didaktiske justeringer skabe nye deltagelsesmuligheder, så også de børn, der opleves som 'vanskelige at inkludere', får nye muligheder for at bidrage og deltage i skolens aktiviteter og hverdagsliv?

En ambition er at arbejde med mere fællesskabende praksisser i skolen og på fritidsområdet kan bidrage til at minimere lærere og pædagoger behov for at få undersøgt, udredt eller identificeret 'særlige behov' eller diagnoser hos enkeltbørn, fordi børnene igennem praksisudviklingen ikke på samme måde vil opleves som problematiske eller vanskelige at inkludere.

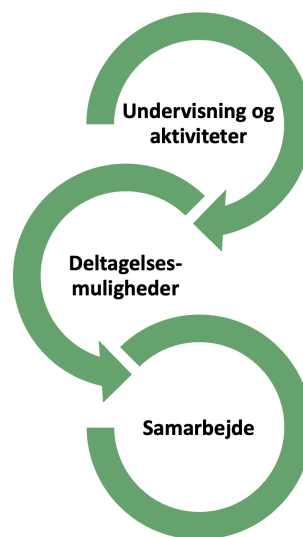
- Der vil være fokus på at udvikle viden om, hvordan man i den pædagogiske praksis kan samtænke, brobygge og nytænke forholdet mellem almen- og specialpædagogikken - og hvordan de forskellige aktører (lærere, pædagoger, vejledere/ressourcepersoner, ledere, konsulenterne fra det kommunale fagcenter og PPR) kan videreudvikle samarbejdet om at skabe deltagelsesmuligheder for de børn/unge, som har det svært.

I forskningsprojektet sættes derfor fokus på betydningen af det tværprofessionelle samarbejde mellem PPR, skole, fritid og forældre – og det undersøges, hvilken betydning forståelsen og organiseringen af specialpædagogiske indsatser og tilbud får for børnenes/de unges skoleliv og deltagelsesmuligheder. Derfor udforskes betingelserne for samarbejdet, herunder de problemforståelser og organisatoriske og ledelsesmæssige forhold, der har betydning for samarbejdet om de børn/unge, der på forskellige måder kommer i vanskeligheder i skolens praksis - eller som af de voksne opleves som børn, der er vanskelige at inkludere.

- Der vil desuden være fokus på de forvaltningsmæssige, organisatoriske og ledelsesmæssige perspektiver og dilemmaer ift., hvordan specialpædagogik og specialpædagogiske indsatser forstås og organiseres på tværs af kommunens skoler og tilbud - og hvilke muligheder der skabes, samt hvilke dilemmaer der kan opstå og forsøges håndteret kommunalt, forvaltningsmæssigt og lokalt på de enkelte skoler.

På baggrund af ovenstående sammenfattes projektet forskningsspørgsmål således:

1. Hvordan kan man udvikle en pædagogik og didaktik samt organisere undervisning, aktiviteter og læreprocesser, der inddrager og samler eleverne, så der både skabes tilhør og oplevelser af at være en del af et fælles ´vi´ - hvor børnenes/de unges forskelligheder samtidig anerkendes og inddrages, og dermed bliver produktive og opleves som ressourcer i den daglige praksis?
2. Hvordan kan der udvikles nye samarbejdsformer og strukturer, hvor lærere, pædagoger, vejledere/ressourcepersoner, ledere, konsulenter fra Fagcentret og PPR får mulighed for at samarbejde om at udvikle en forskelsbaseret og fællesskabende praksis, som skaber deltagelsesmuligheder for alle børn – også for dem, der på forskellige måder oplever skolevanskeligheder?
3. Hvordan kan vejledere og ressourcepersoner på skolerne bidrage til, at viden og erfaringer, som skabes i projektet, kontinuerligt fastholdes, videreudvikles, deles og spredes – både internt på de enkelte skoler men også til resten af kommunens skoler?
4. Hvordan kan disse processer og tiltag understøttes ledelses- og forvaltningsmæssigt? Hvilke ledelses- og forvaltningsmæssige organiseringer og procedurer er der brug for, ift. at skabe forbindelse mellem lokale muligheder for at udvikle relevante

tværprofessionelle indsatser tæt på børnenes hverdagsliv i skolen - og den kommunale forvaltningsmæssige organisering af området?

Videreudvikling af den pædagogiske praksis

Det er centralt for projektet, at det fokus der vælges på de enkelte skoler, udspringer af det, der i forvejen arbejdes med. Projektet skal derfor ikke forstås som noget nyt, der skal implementeres "oppefra" - det er fx ikke en ny metode eller indsats – men det skal nærmere forstås som et samarbejde om at videreudvikle den pædagogiske praksis i en mere fællesskabende retning, hvor eleverne får flere muligheder for at deltage og bidrage på forskellige måder.

Arbejdet lokalt på skolerne vil overordnet handle om at udvikle samarbejde om:

- at arbejde med fællesskaber og fællesskabende undervisning/aktiviteter
- at bryde udskillelsesprocesser
- at skabe deltagelsesmuligheder

Lærernes/pædagogernes udvikling af mere fællesskabende undervisning og aktiviteter understøttes lokalt af skoleledere, vejledere og ressourcepersoner, samt af fagcentrets konsulenter og PPR, når de inddrages i processer på de enkelte skoler.

Samarbejdet om at udvikle mere fællesskabende praksisser skal forstås som en proces, som inddrager og vedrører forskellige niveauer og aktører – fra forvaltning til elevernes daglige hverdagsliv i skolen.